

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертацията на Вяра С. Млечевска

„Художествени практики след 1989 г. като реакция на културната политика в България“

от доц. д-р Емануел Мутафов

Докторантката Вяра Млечевска има необходимия ценз за разработване на дисертационен труд по научната специалност *Изкуствознание и изобразителни изкуства*, 8.1, преминала е курс на обучение и е положила необходимите изпити, за да стигне до защита. Спазени са всички законови срокове на редовната доктурантура, ръководена научно от проф. д-р Ирина Генова. Дисертацията е обсъдена и насочена към публична защита на разширено заседание на ИГ Ново българско изкуство на 01.03.2018 г. По темата на дисертацията Вяра Млечевска е публикувала две статии в сборниците *Изкуствоведски четения* – модул „Ново изкуство“ 2015 и 2016 г. Представен е също и документ за статия под печат в сп. *АРТизанин*, която има отношение към темата на дисертацията.

Дисертацията на В. Млечевска „Художествени практики след 1989 г. като реакция на културната политика в България“ е с обем 205 страници текст, съдържащ: въведение, четири глави, заключение, библиография, приложение от интервюта и албум с 34 фотографии.

Темата на дисертацията е актуална. Изследването има за цел да анализира художествените проекти, чието съдържание, цел и изразност критикуват наличните институции, свързани с културата в България в периода след 1989 г. Дисертацията най-общо казано се занимава с институционалната критика като художествено явление, което се опитва да влияе не само върху художествените форми, но и да въздейства върху обществото. Обект на изследването са художествените практики, критикуващи институциите за изкуства и техните политики, както и т.нар. идеологически конструкти, които се формират преди 1989 г. и продължават да съществуват до наши дни. В използваната методология се открояват интервютата с художници, а сравнителният анализ не е особено убедителен.

Първата глава на дисертацията е посветена на недобре структуриран обзор върху историята на критиката на институциите с художествени средства в двете Америки и Европа през 60-те и 70-те години. Обяснява се понятието *Institutional critique*, което по-скоро трябва да се преведе като „критика на институциите“, а не като „институционална критика“; коментират се представители, художествени практики и подобни проекти. В главата от почти 40 страници личи ползване на интернет източници и трупане на фактология, която не е достатъчно интерпретирана от докторантката.

Втората глава е насочена към представяне на културната среда и културните политики в България преди 1989 г. Разглеждат се намесите на Т. Живков и дъщеря му към популяризацията на художественото наследство на България в чужбина, както авангардите през призмата на социалистическия модел у нас и в Източна Европа. Прави се и не особено убедителен опит за анализ на смяната на политическия модел от комунизъм на демокрация. Тук липсата на достатъчно литература, на която да стъпят наблюденията и изводите на авторката, си личат.

Третата глава е основна и представя поглед на докторантката върху сблъсъка на художествените парадигми след 10.11.1989 г. Тук акцентът е върху налагането на неконвенционалното изкуство като форма на „догонване“ на пропуснатите световни тенденции в епохата на социализма. Разглежда се и навлизането на комерсиалната култура, както появата на новия институционален фактор у нас – Център за изкуства „Сорос“, който катализира намесата на модела на НПО и на арт мениджмънта в художествените практики. Липсата на историческа перспектива в изследователския поглед нерядко водят дисертантката до лековати наблюдения и заключения, както и до пристрастия.

Липсата на по-задълбочен поглед от утвърдени изследователи си личи най-вече в четвъртата глава, където се разглежда същината на поставената тема – критиката на институциите за изкуство с художествени средства. Тук дисертантката се впуска в биографично-битови описания на художници и техните „проекти“. Описанието преминава през периода на отричането на СБХ и неговите бюрократично-авторитарни персонификации (Светлин Русев), минава се през инициативите на Недко Солаков, Калин Серапионов, Георги Ружев и Иван Мудов, за да се стигне до паметника на цар Самуил от Николай Хайтов в центъра на София. В главата се набелязват и наблюденията върху културните политика на България след 1989 г., предлагайки заключението, че културата остава под

протекцията на държавата и държавата си остава основен спонсор на културните прояви.

Заклучението отразява добре направените в предходните глави анализи; набелязани са и тенденциите в развитието на художествените процеси, които ще продължат и през следващите години. Отправена е критика към културните звена, които осъществяват т.нар. „културна дипломация“, унаследена от Л. Живкова. Има се предвид Културния институт към МВнР, чиято колекция „не кореспондира с динамиката на развитието на сцената“ и издава консервативен подбор.

Представеният автореферат не отразява точно текста на самата дисертация, но приносите са формулирани приемливо с изключение на коментирания по-горе понятие „институционална критика“.

Най-общо текстът на дисертацията е написан немарливо, на места липсва задълбоченост и се усещат пристрастия, но това отдавам на липсата на историческа перспектива, на генерално намаляващата писмовност на по-младото поколение и изкушението да се черпи информация от интернет. При всяко положение Вяра Млечевска демонстрира потенциал да извършва и по-сериозна работа в областта на критиката. Отчитайки и факта, че научната степен доктор е и образователна, а в този текст се демонстрира способност за работа с литература и наченки на теоретизация в мисленето, считам, че докторантката е изпълнила най-общо условията за защита на дисертационния си труд. Ситуацията със приемствеността и качеството във висшето образование и изследователските институции е драматична и ще става все по-тягостна, а интенциите на малцина да се занимават с наука трябва да се оценяват. Затова препоръчвам на колегите от Научното жури да присъдят на Вяра Стойчева Млечевска образователната и научна степен доктор, надявайки се да продължи да усъвършенства уменията си за анализ, да изчисти изказа си, да се концентрира върху обозрими изследователски цели и пр.

доц. д-р Емануел Мутафов

София, 11.09.2018 г.